

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
Izvanredni diplomski studij
Ak. god. 2017./2018.

Doris Jakić

**Istraživanje potrebe uvođenja usluge bibliobusa u općinu
Konavle**

Diplomski rad

Mentorica: doc. dr. sc. Ana Barbarić

Zagreb, 2018.

Sadržaj

Uvod.....	1
1. Narodna knjižnica.....	3
2. Pokretna knjižnica	5
3. Pokretne knjižnice u svijetu	7
4. Pokretne knjižnice u Hrvatskoj	8
5. Istraživanje potrebe uvođenja usluge bibliobusa u Dubrovačko-neretvansku županiju.....	10
5. 1. Uvod u istraživanje.....	10
5. 2. Cilj rada i istraživačka pitanja	11
5. 3. Metodologija istraživanja	12
5. 4. Rezultati istraživanja	13
5. 5. Rasprava o rezultatima	18
6. Zaključak	20
7. Literatura	22
Summary	24
8. Prilog br. 1.....	25

Sažetak

Pokretna knjižnica, odnosno bibliobus, je posebno vozilo opremljeno policama s knjigama i drugom građom. Namijenjena je prijevozu i posudbi knjižnične građe uz stručnu pomoć knjižničara. Bibliobus omogućava pružanje knjižničnih usluga osobama koje žive u ruralnim, udaljenim područjima ili osobama kojima je iz bilo kojeg drugog razloga onemogućen dolazak u stacioniranu knjižnicu. Prva pokretna knjižnica počinje s radom u 19. stoljeću, dok prva bibliobusna služba u Hrvatskoj ima tradiciju od sredine šezdesetih godina 20. stoljeća. Danas u Hrvatskoj djeluje 13 pokretnih knjižnica, a bibliobusne službe su ustrojene u devet gradova. U ovom diplomskom radu je na temelju provedene ankete istražena potreba uvođenja usluge bibliobusa u općinu Konavle. Na temelju analize ankete, dobiveni su podaci o stanju područja Konavala i o potrebi stanovnika za određenim promjenama po pitanju knjižnice i njenih usluga.

Ključne riječi: narodna knjižnica, pokretna knjižnica, bibliobus, Konavle

Uvod

Pokretna knjižnica je termin za poseban oblik knjižnice smješten najčešće u vozilu ili brodu, za koju postoje utvrđeni kapaciteti i oblici rada, kao i propisi o funkcionalnom uređenju.¹ Katica Tadić u svom djelu navodi kako je bibliobus posebno vozilo posudbe izvan knjižnice i korisniku omogućuje posudbu u mjestu boravka ili rada,² dok pak Aleksandar Stipčević kaže da su bibliobusi male knjižnice u specijalno građenim autobusima s policama, koji kao produženi punktovi narodne knjižnice posuđuju knjige stanovnicima gradskih četvrti ili udaljenih naselja u kojima ne postoje knjižnice.³

Drugim riječima, pokretne knjižnice pružaju usluge i tamo gdje ih zbog slabe naseljenosti inače ne bi bilo, te zahvaljujući njima, knjižnični se fond koristi na najbolji mogući način jer je ciklulacija građe velika i odvija se na relativno velikom području. Pokretna knjižnica na taj način omogućuje dostupnost barem nekih oblika kulturne, informativne i obrazovne ponude kroz knjižnične usluge, pridonosi kvaliteti života stanovništva koje je inače u mnogim drugim segmentima u neravnopravnom položaju, već samim prometnim i geografskim položajem mjesta u kojima žive.

Cilj diplomskog rada je istražiti potrebu uvođenja usluge bibliobusa, tj. pokretne knjižnice u Dubrovačko-neretvansku županiju, točnije na općinu Konavle. Na temelju dobivenih rezultata bit će moguće zaključivati o generalnom interesu ispitanika za korištenjem knjižničnih usluga, o čitalačkim navikama ispitanika te naposljetku, o potrebi uvođenja usluge bibliobusa u Konavle. Razlog provođenja ovog istraživanja jest činjenica da na području Konavala djeluje samo jedna stacionirana knjižnica, i to ogranak Cavtat, ogranak Dubrovačkih knjižnica Dubrovnik. S obzirom da je Konavle općina s mnogo razbacanih naselja, a samo jedna stacionirana knjižnica djeluje na tom području, može se zaključiti da velika većina naselja spada pod tzv. „bijelu zonu“, odnosno područje koje u radijusu od minimalno 2 kilometra nema dostupnu stacioniranu knjižnicu.

Rad je podijeljen u dvije cjeline. U prvom dijelu rada daje se teorijski prikaz zadaća narodnih knjižnica, analiza, djelovanje i uloga pokretne knjižnice, odnosno bibliobusa,

¹ Usp. Šadek, Vladimir. Bibliobusna služba Koprivničko-Križevačke županije. // Podravina 4, 7(2005.), str. 156.

² Usp. Tadić, Katica. Rad u knjižnici. Opatija : Naklada Benja, 1994. Str. 138.

³ Usp. Stipčević, Aleksandar. Povijest knjige. Zagreb: Nakladni zavod Matice Hrvatske, 1985. Str. 540.

povijest pokretnih knjižnica u svijetu, te povijest i trenutno stanje pokretnih knjižnica u Hrvatskoj. Drugi dio rada predstavlja rezultate online provedenog anketnog istraživanja u kojem je ispitana zrela i aktivna populacija Konavljana (od 40 do 65 godina). Razlog odabira navedenog uzorka jest nedostatak provedenih istraživanja knjižnične tematike na uzorku zrele i aktivne populacije. Anketna pitanja su usmjerena na istraživanje čitalačkih navika ispitanika, na generalno korištenje knjižničnih usluga te ispitivanje interesa za uvođenjem pokretne knjižnice u Konavle. Također, drugi dio rada obuhvaća i analizu dobivenih podataka i raspravu o rezultatima istraživanja.

1. Narodna knjižnica

Narodnu knjižnicu često nazivaju „trećim životnim prostorom“. Za razliku od prvog prostora, doma i drugog prostora, radnog mjesta ili škole, treći prostori su sigurna i neutralna mjesta kojima dobrovoljno težimo i u kojima volimo boraviti družeći se s obitelji, prijateljima i uspostavljajući socijalne kontakte.⁴ Prema IFLA-i, narodna knjižnica se definira kao organizacija koja osigurava pristup znanju, informacijama, cjeloživotnom učenju i djelima mašte pomoću niza izvora i službi, a na raspolaganju je svim članovima zajednice bez obzira na njihovu rasu, nacionalnost, dob, spol, religiju, jezik, invaliditet, ekonomski i radni status te obrazovanje.⁵ Drugim riječima, otvorena je prema svim razlikama i potrebama, ujedno nudeći mogućnost napretka i osobnog razvoja. UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice navodi ključne zadaće narodnih knjižnica:

1. “stvaranje i jačanje čitalačkih navika kod djece od rane dobi;
2. podupiranje osobnog obrazovanja za koje se odlučuje pojedinac, kao i formalnog obrazovanja na svim razinama;
3. stvaranje mogućnosti za osobni kreativni razvoj;
4. poticanje mašte i kreativnosti djece i mladih ljudi;
5. promicanje svijesti o kulturnom naslijeđu, uvažavanju umjetnosti, znanstvenih postignuća i inovacija;
6. osiguranje pristupa kulturnim izvedbama svih izvođačkih umjetnosti;
7. gajenje dijaloga među kulturama i zastupanje kulturnih različitosti;
8. podupiranje usmene tradicije;
9. osiguranje pristupa građana svim vrstama obavijesti o svojoj zajednici;
10. pružanje primjerenih obavijesnih službi mjesnim poduzećima, udrugama i interesnim skupinama;

⁴ Usp. Oldenburg, Ray. Our Vanishing "Third Places". // Planning Commissioners Journal 25(1996-97), 7-9.

⁵ IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. 2. hrvatsko izd., (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.

11. olakšavanje razvitka obavijesnih vještina i kompjuterske pismenosti;

12. podupiranje i sudjelovanje u programima razvijanja pismenosti namijenjenima svim dobnim skupinama i iniciranje takvih programa, kad je potrebno.“⁶

Narodna knjižnica se nadalje definira kao „mjesno obavijesno središte, koje svojim korisnicima omogućuje neposredan pristup svim vrstama znanja i obavijesti“⁷, te kao takva mora biti fizički pristupačna svim članovima zajednice. To, osim što zahtijeva prikladne lokacije za knjižnične zgrade, odgovarajuću tehnologiju i prikladno radno vrijeme za korisnike, također podrazumijeva i vanjske službe za korisnike koji iz bilo kojeg razloga ne mogu doći u knjižnicu i koristiti njene usluge. Razlozi zbog kojih korisnici nisu u mogućnosti koristiti knjižnične usluge su razni, ali jedan od najčešćih su prevelika udaljenost i nepovezanost s njihovim mjestom stanovanja. Usprkos svim preprekama, knjižnične se službe moraju prilagoditi različitim potrebama zajednica u seoskim i gradskim područjima.

Hrvatski Zakon o knjižnicama⁸ propisuje da su sve općine i gradovi u Hrvatskoj dužni osnovati narodnu knjižnicu kao javnu ustanovu, odnosno, „obavljanje djelatnosti narodne knjižnice posebnim ugovorom povjeriti narodnoj knjižnici u drugoj općini ili gradu“. No, ne ispunjuju sve jedinice lokalne samouprave ovu zakonsku obvezu, a i postojeće stacionirane narodne knjižnice ne pokrivaju područje Hrvatske ravnomjerno.⁹ Prema Standardima za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj¹⁰, središnja narodna knjižnica ustrojava mrežu knjižnica na svom području, vodeći računa o demografskim, socijalnim i geografskim čimbenicima i težeći da knjižničnu i drugu građu približi stanovnicima u mjestu stanovanja ili zaposlenicima u određenoj radnoj sredini. Isto tako, središnja narodna knjižnica nekog područja može imati ustrojbene jedinice kao što su ogranci, knjižnične stanice, knjižnični stacionari i stajališta pokretnih knjižnica.

⁶ UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 37(1994), str. 251-254. URL: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/UNESCOv_manifest_za_narodne_knjiznice.htm (2018-03-02)

⁷ Isto.

⁸ Zakon o knjižnicama. // Narodne novine, 105(1997). Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1997_10_105_1616.html (2018-04-03)

⁹ Usp. Pezer, Iva. Vugrinec, Ljiljana. Pokretne knjižnice kao dio knjižnične mreže narodnih knjižnica u Hrvatskoj : stanje i razvojni planovi. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 58, 1/2(2015), str. 221-240.

¹⁰ Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. // Narodne novine, 58(1999). Dostupno na: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/270810.html> (2018-04-02)

2. Pokretna knjižnica

Cilj svake narodne knjižnice jest ispuniti svoje zadaće i svrhu, bez obzira na ograničenja i poteškoće. Kako bi zadovoljile sve informacijske potrebe svojih korisnika, knjižnice osiguravaju niz službi i usluga od kojih su neke ipak djelotvornije kada se pružaju u zgradi knjižnice. No, postoje određene okolnosti kada djelatnost narodnih knjižnica mora izaći iz okvira knjižničkog stacionara. Jedan od primjera takvih okolnosti je pružanje knjižničkih usluga osobama koje žive u rijetko naseljenim područjima koristeći se prijevoznim sredstvima odnosno pokretnim knjižnicama. Pokretne knjižnice osiguravaju pristup svim knjižničnim službama i uslugama onim osobama kojima je iz bilo kojeg razloga onemogućen dolazak u stacioniranu knjižnicu, bez obzira na okolnosti.

Kako bi u potpunosti shvatili ulogu i važnost djelovanja pokretnih knjižnica u sustavu narodnih knjižnica, najprije treba razjasniti značenje samog pojma pokretne knjižnice.

Hrvatski Standardi za narodne knjižnice navode da je „bibliobus (...) pokretna knjižnica koja ima osoblje i opremu što omogućuje pružanje knjižničke usluge na razini odgovarajućeg knjižničkog stacionara, a smještena je u vozilu - kombi, autobus, tegljač s prikolicom i sl., te svojom pokretljivošću omogućuje da se istim fondom i osobljem služi više međusobno udaljenih područja u istom danu.“¹¹ Drugim riječima, bibliobus je namjenski građeno i opremljeno vozilo za smještaj, prijevoz i posudbu knjižničke građe uz stručnu pomoć knjižničara. Nadalje, Standardi u Članku 55. navode kako je „bibliobus ustrojbeno jedinica narodne knjižnice i sastavni je dio knjižničke mreže grada ili općine. Bibliobus opskrbljuje knjigama, časopisima i drugim izvorima informacija i najmanje zajednice (gradske četvrti, prigradska i seoska naselja) gdje nema uvjeta za druge oblike djelovanja narodne knjižnice i time znatno pridonosi informiranju i naobrazbi stanovništva.“¹²

IFLA-ine Smjernice za narodne knjižnice¹³ navode da je bibliobus „naziv za suvremeni pokretni knjižnički centar, obično opremljen s najnovijom zbirkom knjiga, pristupom internetu, specijaliziranim bazama podataka i audiovizualnom opremom namijenjenom obrazovanju u kulturnim priredbama u zajednici. Pokretna knjižnica omogućava stanovnicima udaljenih ruralnih područja pristup informacijskim i obrazovnim

¹¹ Isto.

¹² Isto.

¹³ IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. 2. hrvatsko izd., (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 25.

uslugama, pomažući tako u prevladavanju digitalnog jaza.“ Drugim riječima, pružanje knjižničnih usluga putem pokretnih knjižnica je vrlo učinkovit način za smanjivanje problema društvene isključenosti. Bibliobusi omogućuju dostupnost knjižničnih usluga stanovništvu u prometno izoliranim područjima, u mjestima udaljenima od većih središta i naseljima često bez gotovo ikakve druge kulturne ponude za svoje stanovnike.

Nadalje, bitno je spomenuti i IFLA-ine Smjernice za pokretne knjižnice¹⁴, izdane 2011. godine u Hrvatskoj. Smjernice za pokretne knjižnice navode kako naziv „pokretna knjižnica“ uglavnom koriste britanski/australski knjižničari koji ga koriste kako bi opisali motorno vozilo koje prenosi knjižničnu građu, a svaka knjižnična usluga koja nije stacionirana na jednom mjestu pripada kategoriji pokretnih knjižnica.

Karakteristika pokretne knjižnice je njezina mogućnost da istim fondom i brojem osoblja može uslužiti nekoliko međusobno udaljenih područja u jednom danu, a uz to i ostvariti rezultate koji zadovoljavaju potrebe korisnika. Ona ima zadatak da uz redovitu posudbu knjižnične građe te stručnu i informativnu djelatnost, prati stvarne potrebe stanovništva za knjižničnom uslugom.

No, kada govorimo o uslugama, Smjernice za pokretne knjižnice navode vrste knjižničnih usluga koje pružaju pokretne knjižnice:

1. Pokretne knjižnice uza stacionirane knjižnice
2. Samostalne pokretne knjižnice
3. Specijalizirane pokretne knjižnice
 - 3.1. Usluge za djecu
 - 3.2. Usluge u školama
 - 3.3. Usluge za slabije pokretne osobe
 - 3.4. IT – vozilo
 - 3.5. Pokretne knjižnice za umirovljenička naselja
 - 3.6. Pokretne knjižnice za učenje i pisanje domaćih zadaća
 - 3.7. Ostale specijalizirane usluge¹⁵

¹⁴ Smjernice za pokretne knjižnice /prerađeno izdanje priredila radna skupina IFLA-ine Sekcije za narodne knjižnice na čelu s Ianom Stringerom ; [s engleskog prevela Sanja Kovačević]. 1. hrvatsko izd. (prema 2. prerađenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 11.

¹⁵ Isto. Str. 13.

Poslanje i djelovanje pokretnih knjižnica je najčešće usmjereno na omogućivanje dostupnosti i pružanje osnovnih knjižničnih usluga stanovništvu malih naselja. Uz svoju osnovnu ulogu – omogućivanje dostupnosti izvora informacija i literature potrebne za formalno i neformalno obrazovanje, za poticanje vještine čitanja, te za cjeloživotno učenje – pokretne knjižnice provode niz projekata, tj. programa i aktivnosti namijenjenih različitim dobnim i korisničkim skupinama. Pa tako na svojim stajalištima organiziraju razne književne susrete, čitateljske klubove, izložbe, predavanja, radionice i slično. Osim toga, tu je i besplatan pristup internetu i računalnoj tehnologiji, koji je također dostupan korisnicima pokretnih knjižnica.

Razni su razlozi zbog kojih je u mnogim sredinama vrlo otežano, a u nekima i nemoguće, osnivati i održavati stacionirane knjižnice, kao naprimjer općine s puno malih i raštrkanih naselja, s malim brojem stanovnika, kao i skromni općinski proračuni te slaba prometna povezanost. S obzirom da pokretne knjižnice pružaju usluge i tamo gdje ih zbog slabe naseljenosti i drugih navedenih razloga inače ni ne bi bilo, takve sredine predstavljaju idealnu priliku za organiziranje dijela javno dostupnih knjižničnih usluga upravo u pokretnom obliku.

3. Pokretne knjižnice u svijetu

Korijeni prvih pokretnih knjižnica sežu u 19. stoljeće. Prva pokretna knjižnica počela je s radom 1859. godine u engleskom gradu Warrington.¹⁶ U SAD-u je pola stoljeća nakon „kočije s knjigama“ osnovana prva bibliobusna služba. Dogodilo se to 1905. godine u gradu Hagerstown, od strane knjižnice Washington County Free Library, a kapacitet bibliobusa bio je 200 svezaka. Godine 1912. konjska zaprega je zamijenjena automobilom. U to vrijeme, 1914. godine, knjige u Turskoj prevoze magarci, dok je prijevoz knjiga u Americi i Velikoj Britaniji prešao na prijevoz kamionetima.¹⁷

Pokretne su knjižnice u mnogim zemljama svijeta doživjele pravu ekspanziju tek poslije Drugog svjetskog rata, kada je započela intenzivna gradnja knjižnične mreže. Pa je tako već 1962. godina u SAD-u bilo 1334 bibliobusa.¹⁸ S druge strane, knjižničari u Danskoj, koja

¹⁶ Šadek, Vladimir. Navedeno djelo. Str. 158.

¹⁷ History of mobile libraries: reading is fundamental. URL: <https://archive.ifla.org/VII/s38/news/mobpos.htm> (2018-04-11)

¹⁸ Usp. Šadek, Vladimir. Nav. dj. Str. 159.

inače ima jednu od najefikasnijih mreža narodnih knjižnica, dugo su bili protiv upotrebe bibliobusa jer su smatrali da je jednostavnije dovesti čitatelje u knjižnicu nego knjižnicu čitateljima. Tek 1963. godine Danska pokreće svoj prvi bibliobus, a broj bibliobusa nastavlja rasti.¹⁹

Bibliobusi su vrlo korisni u zemljama s nerazvijenom mrežom knjižnica, kao što su Afrika, Latinska Amerika i drugdje. Neke nerazvijene zemlje, gdje promet i cestovna povezanost nisu dovoljno razvijeni, koriste i druga prijevozna sredstva od već navedenih i poznatih. Tako je, primjerice, Kenija organizirala knjižnice na devama, što se pokazalo vrlo učinkovito i uvelike pouzdanije od automobila na tom području.²⁰

Danas u svijetu postoji nekoliko tisuća moderno opremljenih pokretnih knjižnica različitih tipova. Namjena pokretne knjižnice i opseg njenih aktivnosti vezani su uz konkretne potrebe pojedinih zemalja pa se tako i razvoj tog oblika knjižnične službe odvija u skladu s kulturnom i knjižničnom politikom određene zemlje. Skandinavske zemlje, točnije Danska, Švedska, Finska i Norveška, imaju najbolju mrežu pokretnih knjižnica. Većina njihovih bibliobusa je opremljena računalnom opremom, zvučnim knjigama, igračkama te posebnim dizalom za invalide.²¹ Osim primjera dobre prakse sjevernoeuropskih zemalja, primjer dobro organiziranih pokretnih knjižnica može se pronaći i u Grčkoj, gdje uspješno djeluju čak 23 pokretne knjižnice.²² Međutim, ostatak južne Europe još uvijek nema dovoljnu razvijenost pokretnih knjižnica.

4. Pokretne knjižnice u Hrvatskoj

Bibliobusna služba u Hrvatskoj ima tradiciju od sredine šezdesetih godina 20. stoljeća. Točnije, 1964. godine kada s radom započinje kombi vozilo Gradske knjižnice u Karlovcu, prilagođeno za prijevoz knjiga, a 1969. godine bibliobus Gradske knjižnice Rijeka postaje prva pokretna knjižnica takve vrste u Hrvatskoj i tadašnjoj Jugoslaviji.²³ Iako se šezdesete godine 20. stoljeća smatraju kao začetak pokretnih knjižnica u Hrvatskoj, postoji zanimljiv

¹⁹ Stipčević, Aleksandar. Nav. dj. Str. 540.

²⁰ Wikipedia. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Bookmobile> (2018-04-11)

²¹ Usp. Bastić, Davorka. Putujuće knjižnice u Hrvatskoj. // Putujuće knjižnice – stanje i perspektive : okrugli stol. Koprivnica : Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“, 2000. Citirano prema: Šadek, Vladimir. Nav. dj. Str. 159.

²² Trohopoulos, Ioannis; Carpenter, Julie. IFLA, Extending European information access through mobile library services: some first results. URL: <http://origin-archive.ifla.org/IV/ifla61/61-troi.htm> (2018-04-11)

²³ Usp. Črnjar, Ljiljana; Vugrinec, Ljiljana. Uloga i značaj pokretnih knjižnica u životu lokalne zajednice. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 3/4(2010), str. 126.

podatak da pokretne knjižnice u Hrvatskoj imaju tradiciju od 1911. godine, kada su fijakeri s knjigama u drvenim sanducima obilazili područje grada Karlovca.²⁴ U to vrijeme su se knjige iz većih središnjih knjižnica, kao i iz ostalih manjih narodnih knjižnica, prevozile automobilima, kamionima, željeznicom i ostavljale u školama, poduzećima i drugim ustanovama te zamjenjivale nakon određenog vremena.²⁵

No, pokretne knjižnice u Hrvatskoj veći razvoj doživljavaju sedamdesetih godina kada se širom zemlje, u sklopu jedinstvene knjižnične mreže, organiziraju bibliobusne službe. Sredinom osamdesetih, kada je razvoj pokretnih knjižnica bio na vrhuncu, na hrvatskim se prometnicama kretalo petnaest bibliobusa i dva bibliokombija. Devedesete godine obilježene su stagnacijom razvoja pokretnih knjižnica i ukidanjem mnogih bibliobusnih službi. Razlozi ukidanja su, uz ratna zbivanja na prostorima Hrvatske, zastarjelost vozila. Novo tisućljeće je donijelo novi zamah u razvoj pokretnih knjižnica.²⁶

Danas u Hrvatskoj djeluje trinaest pokretnih knjižnica, a bibliobusne službe su ustrojene u devet gradova: Zagreb (Knjižnice grada Zagreba), Zadar (Gradska knjižnica), Vinkovci (Gradska knjižnica i čitaonica), Rijeka (Gradska knjižnica), Križevci (Gradska knjižnica „Franjo Marković“), Koprivnica (Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“), Karlovac (Gradska knjižnica „Ivan Goran Kovačić“), Čakovec (Knjižnica „Nikola Zrinski“) i Bjelovar (Narodna knjižnica „Petar Preradović“). Prema zaključcima 13. okruglog stola o pokretnim knjižnicama u Republici Hrvatskoj i 7. festivala hrvatskih bibliobusa²⁷ hrvatski bibliobusi su u 2016. godini pružali knjižnične usluge na području 148 jedinica lokalne samouprave s ukupno 496 bibliobusnih stajališta. Također, u 2016. godini bilo je 14.693 aktivnih članova, posuđeno je 365.433 jedinica knjižnične građe, a održano je 388 raznovrsnih programa. Ovdje treba naglasiti iskustvo iz prakse, koje pokazuje kako stvarnih korisnika bibliobusa ima i znatno više jer se na jednu iskaznicu u bibliobusu često posuđuje građa za više članova obitelji. To je uobičajeno iskustvo i u pokretnim knjižnicama diljem svijeta.²⁸ Isto tako, bitno je istaknuti da čak 69% aktivnih korisnika bibliobusa u 2016. godini čine djeca.

²⁴ Usp. Črnjar, Ljiljana. Četrdeset godina rada bibliobusne službe GK Rijeka. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 54, 1/2(2011), str. 195.

²⁵ Usp. Hanž, B. Kad krene prvi bibliobus. Vjesnik bibliotekara Hrvatske 6, 1/4(1960), 55. Citirano prema: Črnjar, Ljiljana. Nav. dj. Str. 195.

²⁶ Usp. Šadek, Vladimir. Nav. dj. Str. 160.

²⁷ 13. okrugli stol o pokretnim knjižnicama u Republici Hrvatskoj i 7. festival hrvatskih bibliobusa : „Pokrenimo bibliobus! Kako pokrenuti i održati službu?“. Pula : Gradska knjižnica i čitaonica Pula, 2017. URL:

<https://www.hkdrustvo.hr/hr/skupovi/skup/322/> (2018-04-13)

²⁸ Usp. Pezer, Iva. Vugrinec, Ljiljana. Nav. dj. Str. 230.

Na područjima koja pokrivaju svojom uslugom, pokretne knjižnice su često prvi i jedini oblik knjižnice dostupan stanovništvu u njihovim mjestima boravka. Očigledno je da pokretnih knjižnica u Hrvatskoj nema mnogo – i dalje tek polovica županija ima uspostavljenu bibliobusnu službu. Kao jedan od ključnih zaključaka i zadaća 13. okruglog stola o pokretnim knjižnicama u Republici Hrvatskoj i 7. festivala hrvatskih bibliobusa jest poticati osnivanje novih službi u svim županijama koje ih još nemaju.

Bitno je primjetiti činjenicu kako je velika većina Hrvatske dobro pokrivena bibliobusnim službama, dok su s druge strane srednja i južna Dalmacija bez ijedne bibliobusne službe. Zbog tog razloga je pokrenuto istraživanje o potrebi uvođenja usluge bibliobusa u najjužniju županiju, Dubrovačko-neretvansku županiju, odnosno općinu Konavle.

5. Istraživanje potrebe uvođenja usluge bibliobusa u Dubrovačko-neretvansku županiju

5. 1. Uvod u istraživanje

Prije samog istraživanja potrebno je naglasiti da istraživanje nije obuhvaćalo cijelu Dubrovačko-neretvansku županiju, već je provedeno na području općine Konavle. Općina Konavle je područje s 32 naselja razbacana na površini od 209,25 km².²⁹ Prema popisu stanovništva iz 2011. godine, općina Konavle imala je 8.577 stanovnika.³⁰ U Konavlima trenutno djeluju dvije osnovne škole (Osnovna škola Cavtat i Osnovna škola Gruda) s nizom područnih škola. Područnih škola ima čak 12, od kojih nijedna nema svoju školsku knjižnicu.

Također treba naglasiti činjenicu da na području Konavala djeluje samo jedna stacionirana knjižnica – ogranak Cavtat. Ogranak Cavtat je ogranak Dubrovačkih knjižnica Dubrovnik te jedina stacionirana knjižnica (osim školskih knjižnica) na teritoriju od Cavtata do Dubrovnika. Cestovna udaljenost između navedenih gradova iznosi 18 km, dok udaljenost između Cavtata i najjužnijeg hrvatskog naselja, Vitaljine, iznosi 29 km. Iako Standardi za narodne knjižnice propisuju da se knjižnični ogranak otvara na području koje ima više od

²⁹ Wikipedija. URL: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Konavle> (2018-04-13)

³⁰ Državni zavod za statistiku. URL: <https://www.dzs.hr/> (2018-04-13)

2.500 stanovnika, a udaljenost od središnje knjižnice ili drugog ogranka iznosi više od dva kilometra³¹, u ovom slučaju su propusti očigledni.

„U ogranku narodne knjižnice djeluje odjel za djecu i mladež, odjel za odrasle s čitaonicom i informacijska služba. Ogranak mora imati prostor, knjižnični fond i stručno osoblje u skladu s ovim Standardima.“³² Ogranak Cavtat se nalazi u samom centru Cavtata, koji zbog parkinga i velikih gužvi, poglavito ljeti, nije dovoljno pristupačan stanovništvu Konavala. Bitna stavka su i skraćeno radno vrijeme, loši uvjeti te nezadovoljavajući prostor Ogranka, zbog čega Ogranak nije u mogućnosti ponuditi velik broj knjižničnih usluga. „Danas fond Ogranka broji 9428 jedinica građe, a Ogranak još uvijek djeluje u posve neprimjerenih uvjetima, kao sustanar u prostorima Matičnog Ureda u Cavtatu, pa je i to razlog da djeluje samo kad posudbeni Ogranak bez mogućnosti organiziranja i drugih knjižničnih usluga i programa.“³³

Posljedica navedenih problema vidi se i u činjenici da je u Ogranak učlanjeno samo nešto više od 600 korisnika.³⁴ S obzirom da je Konavle općina s mnogo razbacanih naselja, a samo jedna stacionirana knjižnica djeluje na tom području, može se zaključiti da gotovo cijela općina spada pod tzv. „bijelu zonu“, odnosno područje koje u radijusu od minimalno dva kilometra nema dostupnu stacioniranu knjižnicu.

5. 2. Cilj rada i istraživačka pitanja

Cilj rada je istražiti potrebu uvođenja usluge bibliobusa, tj. pokretne knjižnice u općinu Konavle. Na temelju dobivenih rezultata bit će moguće zaključivati o generalnom interesu ispitanika za korištenjem knjižničnih usluga, o čitalačkim navikama ispitanika te naposljetku, o potrebi uvođenja usluge bibliobusa u Konavle.

Postavljena su sljedeća anketna pitanja:³⁵

³¹ Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. // Narodne novine, 58(1999). Dostupno na: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/270810.html> (2018-04-20)

³² Isto.

³³ Dubrovačke knjižnice Dubrovnik. URL: <http://dkd.hr/narodna-knjiznica/ogranak-cavtat/> (2018-04-14)

³⁴ Stvarni broj korisnika je zasigurno veći od broja učlanjenih članova. Razlog tome jest činjenica da mnoge obitelji koriste jednu člansku iskaznicu za posudbu. Na jednog upisanog člana, više korisnika koristi knjižnične usluge.

³⁵ Vidi Prilog br. 1.

1. Spol?
2. Godine?
3. Radni status?
4. Koju vrstu literature najviše čitate?
5. Jeste li član Narodne knjižnice Dubrovnik?
6. Ako niste, koji je razlog?
7. Zamislite da postoji bibliobus, odnosno pokretna knjižnica, koja putuje po konavoskim selima dva puta mjesečno. Odaberite razlog(e) zbog kojeg bi posjećivali bibliobus.
8. Osim ranije navedenih knjižničnih usluga, što biste još htjeli da Vam bude dostupno u bibliobusu?
9. Po Vašem mišljenju, koje promjene bi bibliobus mogao donijeti u Konavle?

5. 3. Metodologija istraživanja

Za istraživačke potrebe ovog rada korištena je metoda ankete, koja je provedena putem društvenih mreža. Anketa je naziv za skup podataka pomoću kojih se prikupljaju i analiziraju izjave ljudi kako bi se saznali podaci o njihovu ponašanju ili njihovim stavovima, mišljenjima, preferencijama, interesima i slično.

„Anketa se provodi zbog statistike, ispitivanja javnog mnijenja, tržišta ili kao temelj za potrebe medicinskog, sociološkog ili nekog drugog istraživanja. Vrijednost ankete je ograničena, jer spoznaje koje nam ona može dati ovise o iskrenosti ispitanika i o njihovoj sposobnosti da odgovore na postavljena pitanja. Ali, uz primjeren problem istraživanja, dobro konstruiran i provjeren upitnik, reprezentativan uzorak ispitanika, uz konkretno prikupljanje i prikladnu analizu podataka, anketom se može doći do korisnih podataka o ljudskom doživljaju i ponašanju.“³⁶

Ciljana skupina ispitanika je zrela i aktivna populacija stanovnika Konavala (od 40 do 65 godina). Istraživanje je obuhvatilo 98 ispitanika, od čega je 61 ispitanik ženskog spola (62%), a 37 ispitanika muškog spola (37%). Razlog odabira navedene skupine jest nedostatak provedenih istraživanja knjižnične tematike na uzorku zrele i aktivne populacije.³⁷ Anketa

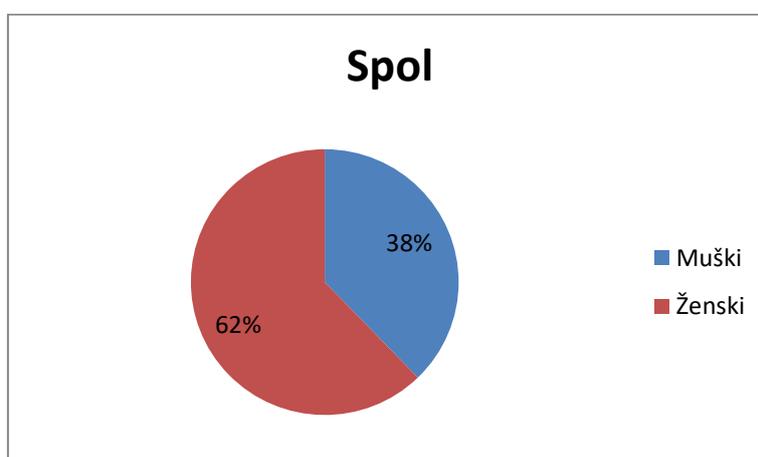
³⁶ Wikipedija. URL: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Anketa> (2018-04-16)

³⁷ Većina istraživanja na temu knjižnica i čitalačkih navika je provedena na sljedećim skupinama ispitanika: djeca i osobe starije životne dobi.

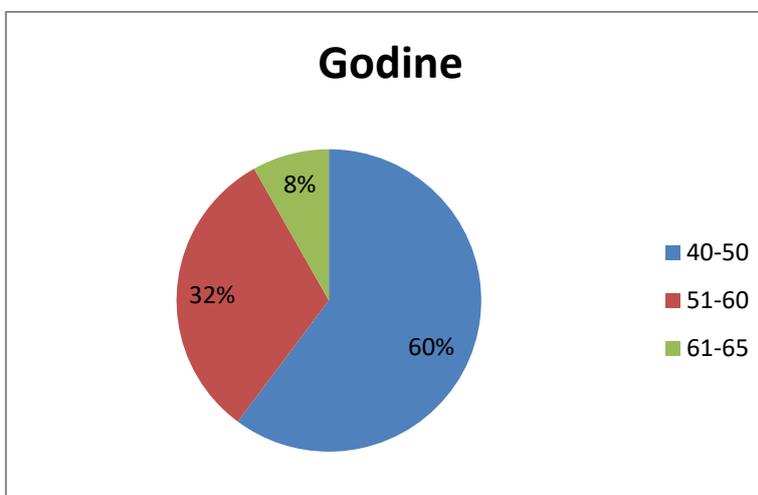
obuhvaća 9 pitanja, od kojih je 8 pitanja na zaokruživanje, tj. odabir, a jedno pitanje je pitanje otvorenog tipa. Rezultati su obrađeni statističkom metodom izračunavanja podataka, a prikazani su grafikonima i tekstualnim prikazom podataka. Anketiranje je provedeno u razdoblju od 17. ožujka do 3. travnja 2018. godine.

5. 4. Rezultati istraživanja

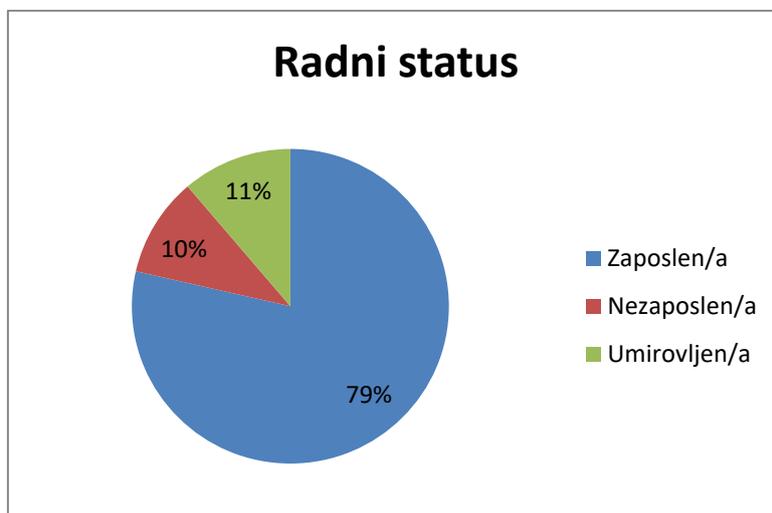
Prikupljeno je i obrađeno ukupno 98 anketnih odgovora. Među anketiranim ispitanicima 61 ispitanik je ženskog spola (62%), a 37 ispitanika je muškog spola (38%).

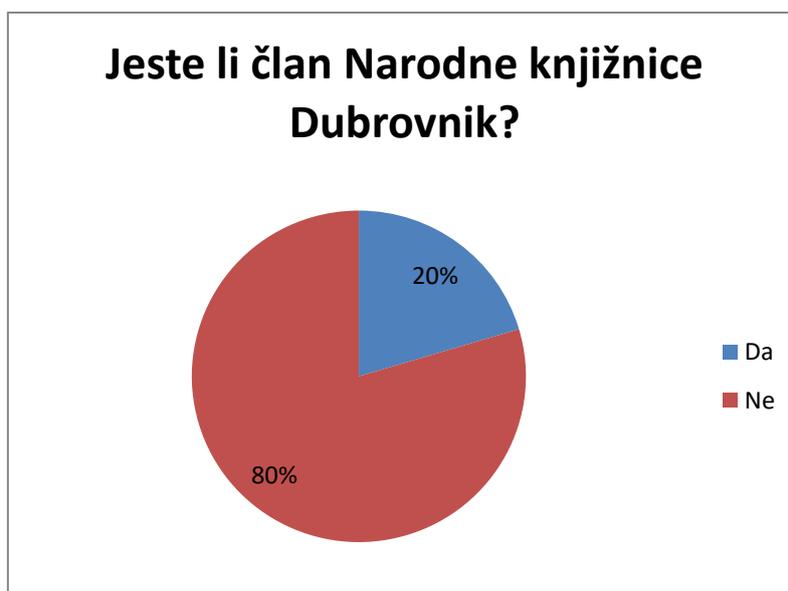
Od 98 anketiranih ispitanika, njih 59 (60%) spada u raspon od 40 do 50 godina, 31 ispitanik (32%) u raspon od 51 do 60 godina, a njih 8 (8%) od 61 do 65 godina.

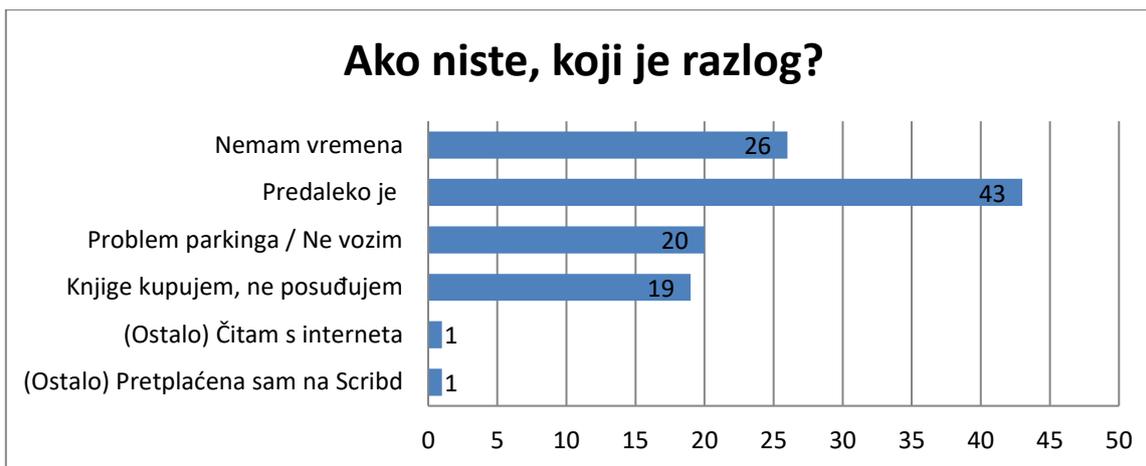
Čak 77 ispitanika je zaposleno (79%), njih 10 je nezaposleno (10%), a 11 ispitanika je umirovljeno (11%).

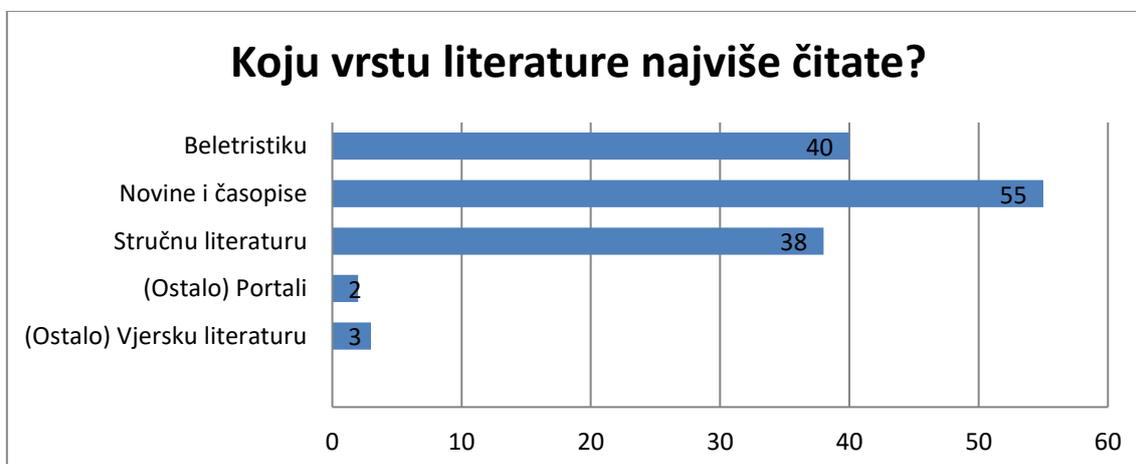
Samo 20 (20%) ispitanika su članovi Narodne knjižnice Dubrovnik, a čak 78 (80%) ispitanika nije.

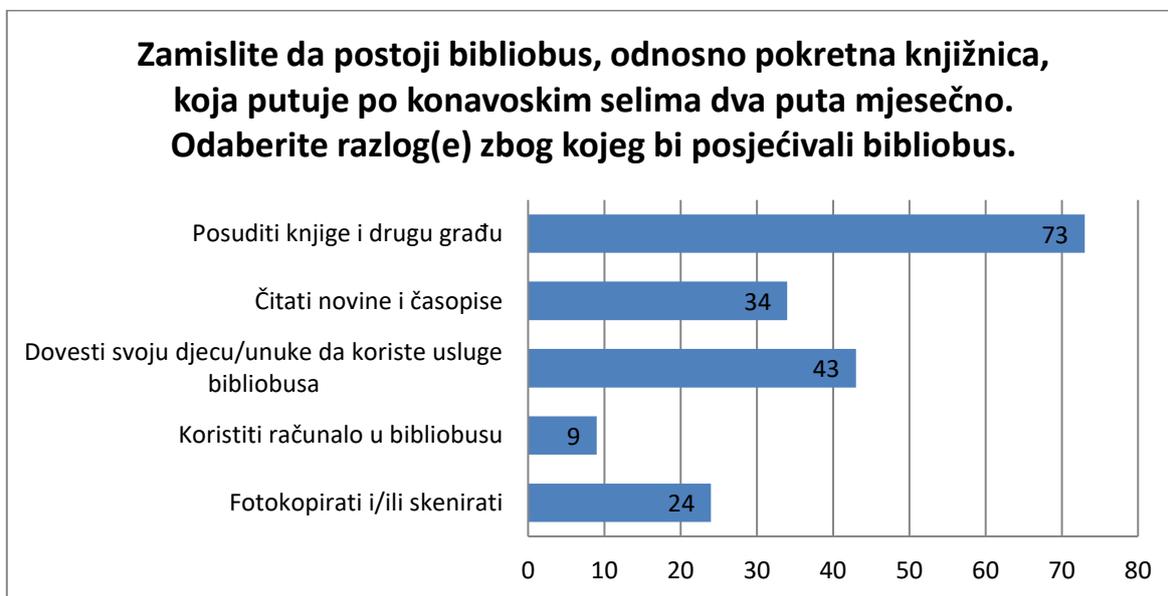
Iduće pitanje ispituje razloge zbog kojih 80% ispitanika nisu članovi Narodne knjižnice Dubrovnik. Ispitanici su mogli odabrati više odgovora. Pa tako 43 (54%) ispitanika nisu član Narodne knjižnice Dubrovnik jer je knjižnica predaleko, njih 26 (33%) nema vremena za posjet knjižnici, 20 (25%) ispitanika ne posjećuje knjižnicu zbog problema parkinga ili prijevoza, dok 19 (24%) ispitanika knjige kupuje, ne posuđuje. Ispitanici su mogli napisati i dodatni, svoj odgovor. Jedan ispitanik kao razlog navodi da literaturu čita s interneta, dok je drugi ispitanik pretplaćen na Scribd.

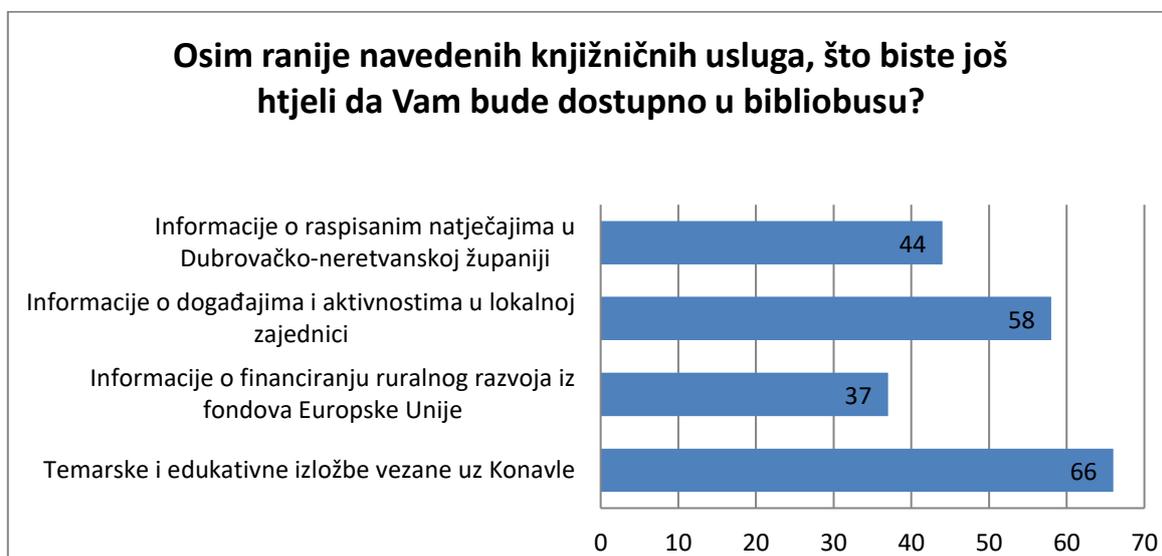
Pitanje vezano uz čitalačke motive ispituje vrstu literature koju ispitanici najviše čitaju. Ispitanici su mogli odabrati više odgovora, pa tako 40 (40%) ispitanika čita beletristiku, 55 (55%) ispitanika čita novine i časopise, a 38 (38%) čita stručnu literaturu. Ispitanici su mogli napisati i dodatni, svoj odgovor. U ovom slučaju, 2 (2%) ispitanika najviše čita portale, dok 3 (3%) ispitanika čita vjersku literaturu.

Na pitanje koje usluge bi koristili u bibliobusu, 73 (74%) ispitanika bi posudili knjige i drugu građu, 34 (35%) ispitanika bi čitali novine i časopise, njih 43 (44%) bi doveli svoju djecu/unuke da koriste usluge bibliobusa. Samo 9 (9%) ispitanika bi koristilo računalo u bibliobusu, a 24 (25%) ispitanika bi posjetili bibliobus zbog fotokopiranja i/ili skeniranja.

Osim navedenih knjižničnih usluga, čak 66 (67%) ispitanika bi voljeli da u bibliobusu budu dostupne, odnosno organizirane tematske i edukativne izložbe na temu Konavala. Osim toga, 44 (45%) ispitanika bi htjeli da im budu dostupne informacije o raspisanim natječajima u Dubrovačko-neretvanskoj županiji, dok bi 58 (59%) ispitanika htjeli više informacija o događanjima i aktivnostima u lokalnoj zajednici. Samo 37 (38%) ispitanika bi voljeli dostupne informacije o financiranju ruralnog razvoja iz fondova Europske Unije.

Posljednje pitanje je pitanje otvorenog tipa, gdje su ispitanici morali odgovoriti koje bi promjene po njihovom mišljenju bibliobus mogao donijeti u Konavle. Unatoč obvezi odgovora, 89 ispitanika je odgovorilo na pitanje, dok 9 ispitanika nije dalo svoj odgovor. Većina ispitanika, točnije 83, dalo je svoj odgovor u prilog bibliobusu, dok 7 ispitanika smatra da bibliobus ne bi donio nikakve pozitivne promjene. Neki od odgovora koji ne idu u prilog bibliobusu su:

„Knjiga nije za današnje generacije pa bi bibliobus trebao sadržavati računalnu podršku i moguće veze na portale i slično.“

„Mislim da bi u Konavlima to bio promašaj, obzirom na svijest i kulturu žitelja!“

„Ne znam bi li. U Konavlima žive srednje i visokoobrazovani ljudi, uglavnom vozači, kojima bi taj vid zabave i učenja u današnje vrijeme bio smiješan i neprihvatljiv. Nismo Afrika.“

S druge strane, 83 ispitanika smatra da bi bibliobus za stanovništvo Konavala značio prvenstveno veću informiranost i edukaciju te dostupniju literaturu. Osim toga, neki ispitanici smatraju da bi bibliobus mogao pomoći i u stvaranju navike čitanja, poglavito kod djece i mladih. Neki od ispitanika ističu i druge prednosti koje bi bibliobus donio u Konavle:

„Sigurno bi se povećao broj aktivnih čitatelja radi lakše dostupnosti građe iz knjižnice. Smatram da bi bibliobus bio atraktivan za djecu, a rado bi se tim uslugama koristili i stariji članovi zajednice.“

„Bibliobus bi omogućio ljudima koji nisu u mogućnosti doći do knjižnice da mogu posuditi knjigu ili neku drugu pogodnost na kućnom pragu.“

„Meni osobno, a vjerujem i većini zainteresiranih žitelja, bi olakšao pristup željenoj građi. Knjižnica u Cavtatu je konfuzna i teško pristupačna (naplata parkinga, prijevoz, itd.) Također mislim da bi dodatno zainteresirao i ove druge koji nisu dosada čitali.“

„Hvale vrijedan projekt i ideja koja bi generalno poboljšala i unaprijedila život u Konavlima.“

5. 5. Rasprava o rezultatima

Provedenom anketom sa stanovnicima Konavala od 40 do 65 godina, došlo se do nekih zaključaka. Većina ispitanika koji su sudjelovali u ispunjanju ankete su osobe ženskog roda, između 40 i 50 godina te zaposleni. Unatoč velikom odazivu za ispunjanje ankete, samo 20% ispitanika su članovi Narodne knjižnice Dubrovnik, dok čak 80% ispitanika nije. Vođena pretpostavkom da većina stanovništva Konavala ne koristi knjižnične usluge, kao što anketa i potvrđuje, postavlja se pitanje koji su razlozi tome. S obzirom da u Konavlima djeluje samo jedan ogranak knjižnice, Ogranak Cavtat, velika većina konavoskih naselja se nalazi u području koje u radijusu od minimalno dva kilometra nema dostupnu stacioniranu knjižnicu.

Većini ispitanika najveći razlog, točnije prepreka, je prevelika udaljenost Narodne knjižnice Dubrovnik. Drugi ispitanici ne posjećuju knjižnicu zbog nedostatka vremena, što je vjerojatno povezano s prijašnjim razlogom, s obzirom da je udaljenost od Konavala do Dubrovnika minimalno 20 minuta vožnje u oba smjera. Osim navedenih razloga, ispitanici ne posjećuju knjižnicu zbog problema parkinga, odnosno prijevoza. Taj razlog je također razumljiv s obzirom da se Narodna knjižnica Dubrovnik nalazi u centru Starog grada, a prijevoz od Konavala do Dubrovnika je još uvijek relativno rijedak. Osim toga, važno je istaknuti da neki od ispitanika ne posuđuju knjige, već ih kupuju, zbog čega nisu članovi knjižnice. S obzirom na veliki svakodnevni razvoj i prodor tehnologije, iznenađujuća je činjenica da jako mali broj ispitanika navodi da literaturu čita u digitalnom obliku. Rezultati ankete nadalje pokazuju da većina ispitanika čita novine i časopise i to više od beletristike i stručne literature. To možda objašnjava već navedeni mali broj učlanjenih korisnika, ili pak potvrđuje loše uvjete i nedovoljan izbor građe u Ogranku Cavtat. Određeni broj ispitanika, uz beletristiku i novine, čita čak i stručnu literaturu, što upućuje na osobno usavršavanje ispitanika u intelektualnom smislu.

Iako prema provedenoj anketi velik broj ispitanika čita novine i časopise, većina ih izražava želju za posudbom knjiga i druge građe u slučaju postojanja bibliobusa. Može se pretpostaviti da bi bibliobus mogao uvelike pridonijeti povećanju knjižničnih korisnika, s obzirom da je gotovo pola ispitanika izjavilo da bi, osim posudbe knjiga i druge građe, doveli svoju djecu i unuke da koriste usluge bibliobusa. Već je poznato da su djeca većinski korisnici bibliobusa, pa bi tako i u ovom slučaju zasigurno povećali statistiku učlanjenih korisnika. Usprkos činjenici da pojedina konavoska naselja još uvijek imaju loš internetski pa i televizijski signal, jako mali broj ispitanika ima potrebu za korištenjem računala u bibliobusu.

S druge strane, određeni broj korisnika bi pak posjetio bibliobus zbog fotokopiranja i/ili skeniranja, što ponovno govori o nedostatku navedenih sadržaja na samom području.

Osim navedenih knjižničnih usluga, ispitana je i potreba za drugim informacijama i uslugama. Važno je naglasiti da je uloga bibliobusa važna i za kulturno - promotivne aktivnosti u sredinama koje obilazi, bilo to tematske i edukativne izložbe, radionice za djecu ili niz drugih aktivnosti koje se osmišljavaju i organiziraju prema afinitetima i potrebama korisnika. Tako je zabilježen najveći interes za edukativnim izložbama na temu Konavala. Interes se vjerojatno može pripisati bogatoj kulturnoj prošlosti Konavala, a svakako i sadašnjosti, s obzirom da tradicija konavoskog folklora³⁸, koja je stara nekoliko stoljeća, traje još i danas. Važno je svakako spomenuti konavoski vez i nakit, koji su prepoznatljivi i cijenjeni diljem svijeta, pa tako edukativne izložbe mogu uključiti i radionice na temu izrade konavoskog veza ili pak mogu biti popraćene folklornom izvedbom. Značajna kulturna povijest kraja je od velike važnosti stanovnicima Konavala, što potvrđuje i veliku zainteresiranost ispitanika za navedenom uslugom. Isto tako, ispitanici imaju veliku potrebu za lakše dostupnim informacijama o događanjima i aktivnostima u lokalnoj zajednici kao i potrebu za informacijama o raspisanim natjecajima u Dubrovačko-neretvanskoj županiji. Bibliobus bi navedene potrebe mogao zadovoljiti pružanjem slobodnog pristupa računalu i internetu. Najmanja potreba je zabilježena za informacijama o financiranju ruralnog razvoja iz fondova Europske Unije, što iznenađuje, s obzirom da Konavle broji nešto više od 30 seoskih domaćinstava.³⁹ Može se pretpostaviti da su ispitanici već upoznati s uvjetima financiranja, pa im dodatne informacije nisu potrebne.

Prema prikupljenim rezultatima ankete, može se zaključiti da većina ispitanika izražava potrebu za uvođenjem bibliobusa u Konavle. Veliki broj ispitanika smatra da stanovnici Konavala nisu dovoljno informirani te da im često promiču informacije o događanjima u lokalnoj zajednici, što bi, prema njihovom mišljenju, bibliobus uvelike promijenio. Osim informiranosti, smatra se da bi bibliobus pridonio boljoj edukaciji i razvijanju navike čitanja, poglavito kod djece i mladih, ali i kod stanovnika starije životne dobi. Velika prednost bibliobusa prema mnogim ispitanicima je i dostupnija literatura, posebno s obzirom na stanje i ponudu usluga u Ogranku Cavtat, te na udaljenost Narodne knjižnice Dubrovnik. Osim pozitivnih odgovora koji idu u prilog bibliobusu, određeni broj ispitanika smatra da bibliobus ne bi bio u stanju dovesti nikakve pozitivne promjene u

³⁸ Čilipi folklor. URL: <http://www.cilipifolklor.hr/hr/aktivnosti/folklor-na-priredba> (2018-05-07)

³⁹ Agroturizam Konavle. URL: <http://www.agroturizam-konavle.hr/hr/ponuda> (2018-05-09)

Konavle. Neki od njih smatraju da knjiga nije medij današnjih generacija, već računalo, te da bibliobus s tipičnim knjižničnim uslugama nije u stanju vratiti zainteresiranost za tiskane medije. Drugi pak misle da svijest i kultura stanovnika Konavala nije dovoljno razvijena za uvođenje takve usluge. Unatoč određenim negativnim mišljenjima, može se zaključiti da većina ispitanih Konavljana izražava veliku potrebu za informacijom u bilo kojem obliku i svim rezultatima informiranosti, na što vjeruju da bibliobus može pozitivno utjecati.

6. Zaključak

Cilj svake narodne knjižnice jest zadovoljiti sve informacijske potrebe svojih korisnika, a kako bi ispunile svoje zadaće i svrhu, knjižnice osiguravaju niz službi i usluga. Često moraju izaći iz okvira knjižničnog stacionara, pogotovo kad je riječ o pružanju knjižničnih usluga osobama koje žive u rijetko naseljenim područjima. U tom slučaju se koriste usluge pokretnih knjižnica, odnosno bibliobusa. Bibliobus je produžena ruka narodne knjižnice koja u obliku autobusa s ugrađenim policama služi za dopremanje knjižnične građe i knjižničnih usluga na udaljena područja. Kao takav, bibliobus ne prenosi samo knjige, već i slikovnice, multimedijalnu građu, novine, časopise, letke i druge informacije. Isto tako omogućava pristup računalima i internetu, uz pomoć čega korisnici mogu pretraživati informacijske izvore i pristupiti elektroničkim knjigama. Glavna zadaća pokretne knjižnice jest osigurati pristup svim knjižničnim službama i uslugama onim osobama koje iz bilo kojeg razloga ne mogu koristiti usluge stacioniranih knjižnica, bila to udaljenost, nedostatak vremena, ili neka druga okolnost.

Cilj ovog diplomskog rada bio je istražiti potrebu uvođenja pokretne knjižnice u općinu Konavle te na temelju dobivenih podataka pokušati donijeti određene zaključke. Za istraživačke potrebe ovog rada koristila se metoda online ankete, a ispitanici Konavala, i to populacija od 40 do 65 godina. Dobiveni rezultati su pokazali da većina ispitanika nisu članovi Narodne knjižnice Dubrovnik, bez obzira na postojanje Ogranka Cavtat, koji se nalazi u neprimjerenom prostoru, zbog čega nije u mogućnosti pružati ništa više od knjižnične posudbe. Kao glavni razlog ističe se prevelika udaljenost Narodne knjižnice Dubrovnik. Primjera radi, stanovnik Vitaljine, ukoliko želi koristiti nešto više od knjižnične posudbe, treba putovati čak 44 km do prve knjižnice u Dubrovniku. Tu se nadovezuju problemi nedostatka vremena i prijevoza do Dubrovnika. Isto tako, unatoč tome što anketa pokazuje kako većina ispitanika čita novine i časopise više nego beletristiku,

ispitanici pokazuju veliku želju za posudbom knjiga i druge građe u slučaju postojanja bibliobusa. Osim toga, može se pretpostaviti da bi usluge bibliobusa koristila i djeca i osobe starije životne dobi, koji jesu najvjerniji korisnici hrvatskih pokretnih knjižnica.

Stanovnici Konavala pokazuju potrebu prvenstveno za boljom dostupnošću informacije i raznovrsnošću literature, što zasigurno vodi prema stvaranju kvalitetnijih navika čitanja, ponajviše kod djece i mladih. Također je izražena potreba za informacijama o događanjima u lokalnoj zajednici, kao i potreba za aktivnostima kulturno-promotivnog karaktera. Prema zainteresiranošću ispitanika, može se zaključiti da bi bibliobus uveo velike pozitivne promjene u Konavle. Ako ništa drugo, rezultirao bi većem broju aktivnih čitatelja. Društvene i socijalne promjene su prijeko potrebne za ovako veliko područje na samom jugu Hrvatske, posebno s obzirom na generalno stanje knjižnica u općini i okolici. No, bibliobus se može promatrati kao vrsta usluge koja zadovoljava potrebe onih korisnika koji žele uživati u čitanju i dodatno se informirati, dok se s druge strane postavlja pitanje što je s korisnicima koji se bave znanstvenim radom i istraživanjima, s obzirom da bibliobus ne prevozi takvu vrstu građe.

Unatoč istraživanju i pozitivnim rezultatima u prilog pokretne knjižnice, pitanje je koliko je ustvari potreban bibliobus u Konavlima, a koliko sama dostupnost informacije i knjižnične građe. Dok se ne razmotri mogućnost uvođenja ove usluge, smatram da bi Dubrovačke knjižnice Dubrovnik trebale uvesti određene promjene i eventualno nove ogranke, kako bi omogućile preko 8 500 tisuća stanovnika Konavala priliku za kvalitetnijim cjeloživotnim učenjem.

7. Literatura

1. 13. okrugli stol o pokretnim knjižnicama u Republici Hrvatskoj i 7. festival hrvatskih bibliobusa : „Pokrenimo bibliobus! Kako pokrenuti i održati službu?“. Pula : Gradska knjižnica i čitaonica Pula, 2017. URL: <https://www.hkdrustvo.hr/hr/skupovi/skup/322/> (2018-04-13)
2. Agroturizam Konavle. URL: <http://www.agroturizam-konavle.hr/hr/ponuda> (2018-05-09)
3. Čilipi folklor. URL: <http://www.cilipifolklor.hr/hr/aktivnosti/folklorna-priredba> (2018-05-07)
4. Črnjar, Ljiljana. Četrdeset godina rada bibliobusne službe GK Rijeka. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 54, 1/2(2011)
5. Črnjar, Ljiljana; Vugrinec, Ljiljana. Uloga i značaj pokretnih knjižnica u životu lokalne zajednice. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 3/4(2010)
6. Državni zavod za statistiku. URL: <https://www.dzs.hr/> (2018-04-13)
7. Dubrovačke knjižnice Dubrovnik. URL: <http://dkd.hr/narodna-knjiznica/ogranak-cavtat/> (2018-04-14)
8. History of mobile libraries: reading is fundamental. URL: <https://archive.ifla.org/VII/s38/news/mobpos.htm> (2018-04-11)
9. IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. 2. hrvatsko izd., (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.
10. Oldenburg, Ray. Our Vanishing "Third Places". // Planning Commissioners Journal 25(1996-97)
11. Pezer, Iva. Vugrinec, Ljiljana. Pokretne knjižnice kao dio knjižnične mreže narodnih knjižnica u Hrvatskoj : stanje i razvojni planovi. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 58, 1/2(2015)
12. Smjernice za pokretne knjižnice /prerađeno izdanje priredila radna skupina IFLA-ine Sekcije za narodne knjižnice na čelu s Ianom Stringerom ; [s engleskog prevela Sanja

- Kovačević]. 1. hrvatsko izd. (prema 2. prerađenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.
13. Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. // Narodne novine, 58(1999). URL: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/270810.html> (2018-04-02)
 14. Stipčević, Aleksandar. Povijest knjige. Zagreb: Nakladni zavod Matice Hrvatske, 1985.
 15. Šadek, Vladimir. Bibliobusna služba Koprivničko-Križevačke županije. // Podravina 4, 7(2005).
 16. Tadić, Katica. Rad u knjižnici. Opatija : Naklada Benja, 1994.
 17. Trohopoulos, Ioannis; Carpenter, Julie. IFLA, Extending European information access through mobile library services: some first results. URL: <http://origin-archive.ifla.org/IV/ifla61/61-troi.htm> (2018-04-11)
 18. UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 37(1994), str. 251-254. URL: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/UNESCOv_manifest_za_narodne_knjiznice.htm (2018-03-02)
 19. Wikipedia. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Bookmobile> (2018-04-11)
 20. Zakon o knjižnicama. // Narodne novine, 105(1997). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1997_10_105_1616.html (2018-04-03)

Summary

The mobile library or bookmobile is a special vehicle equipped with shelves for books and other reading material. It is intended for the transport and loaning of library material with the help and expertise of a librarian. The bookmobile allows the provision of services to person who live in rural and/or remote areas and everyone who for any reason cannot visit the stationary library. The first mobile library dates back to the 19th century, while the first mobile library service in Croatia started in the 1960's. There are thirteen mobile libraries in Croatia today with bookmobiles established in nine cities across the country. The topic of this master's thesis is the need to introduce the bookmobile to the region of Konavle, via a questionnaire. On the basis of the analysis, the information has been gathered on the condition of Konavle and the need of it's citizens for certain changes concerning a library and it's services.

8. Prilog br. 1

Anketna pitanja

ANKETA - KONAVOSKI BIBLIOBUS

Istraživanje se provodi u svrhu izrade diplomskog rada na Odsjeku za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Svi podaci su anonimni i koristit će se samo u svrhu ovog istraživanja. Hvala na sudjelovanju!

***Obavezno**

1. Spol *

Označite samo jedan oval.

- Muški
- Ženski

2. Godine *

Označite samo jedan oval.

- 40 - 50
- 51 - 60
- 61 - 65

3. Radni status *

Označite samo jedan oval.

- Zaposlen/a
- Nezaposlen/a
- Umirovljen/a

4. Koju vrstu literature najviše čitate? (moguće je odabrati više odgovora) *

Odaberite sve točne odgovore.

- Beletristiku
- Novine i časopise
- Stručnu literaturu

- Ostalo: _____

5. Jeste li član Narodne knjižnice Dubrovnik? *

Označite samo jedan oval.

- Da
- Ne

6. Ako niste, koji je razlog? (moguće je odabrati više odgovora)

Odaberite sve točne odgovore.

- Nemam vremena
- Predaleko je
- Problem parkinga / Ne vozim
- Knjige kupujem, ne posuđujem
- Ostalo: _____

7. Zamislite da postoji bibliobus, odnosno pokretna knjižnica, koja putuje po konavoskim selima dva puta mjesečno. Odaberite razlog(e) zbog kojeg bi posjećivali bibliobus. (moguće je odabrati više odgovora) *

Odaberite sve točne odgovore.

- Posuditi knjige i drugu građu
- Čitati novine i časopise
- Dovedi svoju djecu/unuke da koriste usluge bibliobusa
- Koristiti računalo u bibliobusu
- Fotokopirati i/ili skenirati
- Ostalo: _____

8. Osim ranije navedenih knjižničnih usluga, što biste još htjeli da Vam bude dostupno u bibliobusu? (moguće je odabrati više odgovora) *

Odaberite sve točne odgovore.

- Informacije o raspisanim natječajima u Dubrovačko-neretvanskoj županiji
- Informacije o događanjima i aktivnostima u lokalnoj zajednici
- Informacije o financiranju ruralnog razvoja iz fondova Europske Unije

- Tematske i edukativne izložbe vezane uz Konavle
- Ostalo: _____

9. Po Vašem mišljenju, koje promjene bi bibliobus mogao donijeti u Konavle? *
